

SAĞLAM ÇOCUK İZLEMİ

Sağlam çocuk izlemi, birinci basamak çocuk sağlığı ve hastalıkları hizmetlerinin temelini oluşturan hizmetler bütünüdür. Bu izlemde amaç, sağlamlığı sürdürmek, bebek ve çocuk ölümlerini, hastalık ve sakatlıkları azaltmak ve önlemektir. Bu şekilde çocukların daha uzun, sağlıklı ve üretken bir yaşam sürmeleri sağlanır. Çocuk sağlığı izlemi “Çocuk Hakkı Sözleşmesi’nde” yer alan temel bir haktır.

Toplumda çocuk sağlığındaki temel hizmetler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Riskli durumların belirlenmesi
2. Gebeliklerin düzenlenmesi
3. Çocuk bakım için ailenin fiziksel, ruhsal ve sosyal konularda bilgilendirilmesi, yönlendirilmesi ve desteklenmesi
4. Sağlıklı ve doğal beslenmenin sağlanması
5. Büyüme ve gelişmenin izlenmesi
6. Aşıların uygulanması
7. Erken tanı için tarama testleri ve özel değerlendirmelerin yapılması

1. Riskli Durumların Belirlenmesi

Çocuğun ileride sahip olması muhtemel hastalıklar ile ilgili riskler aşağıdaki sorular ile belirlenir:

- ✓ Yakın akrabalar arasında 3 yaşından önce görme ya da işitme sorunu ortaya çıkan birey var mı?
- ✓ Yakın akrabalar arasında gelişimsel kalça displazisi olan birey var mı?
- ✓ Yakın akrabalar arasında yakın zamanda tbc tedavisi görmüş ya da görmekte olan var mı?
- ✓ Yakın akrabalar arasında 50 yaşından önce iskemik kalp hastalığı geçiren var mı?

Yukarıdaki durumlardan herhangi birinin varlığında o sorun ile ilgili çocuğun ayrıntılı değerlendirilmesi yapılmalıdır.

2. Gebeliklerin Düzenlenmesi

Yapılan çalışmalar doğum aralıkları iki yıldan fazla olan bebekler arasında ölümlerin daha az olduğunu göstermiştir. Çocuk sağlığı ile uğraşan kişiler bebekler en az iki yaşına gelmeden başka kardeşin doğmaması için aile ile iletişim kurmalıdır. Aileye doğum sonu dönemde doğurganlık ve gebelikten korunma ile ilgili bilgi verilmelidir.

3. Danışmanlık ve Sağlık Eğitimi

Çocuğun yaşına uygun, ailenin özellik ve gereksinimlerine yönelik olmalıdır. Görüşmeler sırasında tıbbi terminoloji kullanılmamalıdır.

Sağlık eğitiminde üzerinde durulması gereken konular şunlardır;

- ✓ Bebek Bakımı
- ✓ Sigara içilmemesi

- ✓ Aile Planlaması
- ✓ Hastalık Bulguları
- ✓ Beslenme
- ✓ Vitamin Eklenmesi
- ✓ Diş Sağlığı
- ✓ Kazalar

4. Sağlıklı ve Doğal Beslenmenin Sağlanması

Bebekler doğumdan itibaren ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenmeli ve emzirme 2 yaşına kadar sürdürülmelidir. Ek besinlere bebek altı aylık olunca başlanmalıdır. Bir yaşından büyük çocuklar için dengeli beslenme listesinde; et ürünleri, süt ürünler, sebze- meyve ve tahıllar mutlaka bulunmalıdır. Yemek porsiyonları yaşa göre değişmelidir. İlk 3 yaşta çiğneme ve yutma işlevleri gelişimini tamamlamamıştır. Bu sebeple besinler yumuşak bir şekilde verilmelidir. Fındık, fıstık, kabak ve ay çekirdeği gibi sert ve taneli besinler kolayca soluk borusuna kaçarak boğulmaya yol açabileceğinden beş yaşından önce verilmemelidir.

5. Büyüme ve Gelişimin İzlenmesi

Büyüme vücut hacminin ve kütlesinin artması (hücre sayısı ve büyüklüğü ile ilişkili) olarak tanımlanır. Değerlendirmede kullanılan ölçütler şunlardır;

- ✓ Vücut Ağırlığı ve Ağırlık Artış Hızı
- ✓ Boy Uzunluğu ve Boy Uzama Hızı
- ✓ Baş Çevresi ve Artış Hızı
- ✓ Vücut Bölümlerinin Birbirine Oranları

Boy, kilo ve baş çevresi normal bir dağılım izler. Kontrollerde çocuğun kendi büyüme eğrisini izlediğini belirlemek gerekir. Bu amaçla kontrollerde ölçümlerle saptanan değerler sağlıklı çocuklardan geliştirilmiş büyüme eğrileri üzerine işaretlenir.

Gelişme biyolojik işlevlerin kazanılmasıdır. Dişlerin gelişimini, kemiklerin olgunlaşmasını (kemik yaşı tayini), nöro-motor (baş tutma, oturma, ayağa kalkma, yürüme, zeka düzeyi, psikososyal gelişme) ve cinsel gelişmeyi içerir. Gelişimin değerlendirilmesi için belirli yaşlarda ulaşılması gereken gelişme hedefleri kullanılır. Örneğin bir bebeğin en geç 3. ayda başını tutması, 8. ayda desteksiz oturması, 18. ayda yürümesi beklenir. Bunları gerçekleştirememiş bebeğin ayrıntılı sorgulanması gerekir.

SAĞLAM ÇOCUK İZLEM PROGRAMI

Yaş →	prenatal	2-4gün, 1.2.3.4.5.6.9.12.15.18.ay 2.3.4.5.6.8.10.12.14.16.18.yaş
Öykü,FM,büyüme/gelişme	+	+++++
TA		3 yaş ve üzeri her kez
Görme		4-5-6-8-12-14 yaş
İşitme		4-5-8-12 yaş
hemogram		6ay-2-5-12 yaş
TİT		9ay-5-12 yaş
Dışkıda parazit		5 yaş
kolestrol		3 yaş risk grubuna
Diş tarama		3-5-12 yaş

6.Aşıların Uygulanması

Sağlık Bakanlığının ücretsiz olarak uyguladığı ülke koşullarında görülebilecek hastalıklar doğrultusunda çocukların olabildiğince erken aşılanmasını hedefleyen aşı programı mevcuttur. Aşı takviminin herhangi bir aşamasında aşılamaya ara verilen çocukların aşılanmasına kaldığı yerden devam edilmelidir.

Sağlık Bakanlığı Aşı Takvimi

	Doğumda	1.ayın sonu	2.ayın sonu	4.ayın sonu	6.ayın sonu	12.ayın sonu	18.ayın sonu	24.ayın sonu	İlköğretim 1.sınıf	İlköğretim 8. sınıf
Hep-B	I	II			III					
BCG			I							
BaBT-İPA-Hib			I	II	III	R				
KPA			I	II	III	R				
KKK						I			R	
DaBT-İPA									R	
OPA					I		II			
Td										R
Hep-A							I	II		
Suçiçeği						I				

7.Tarama Testleri

Henüz belirti vermeyen bir sağlık sorununun saptanması en etkin sağlık hizmetlerindedir. Tarama programları erken tanı için sistemli olarak uygulanan yaklaşımlardır. Farklı yaşlarda önceden belirlenmiş standartlara uygun olarak düzenli tarama testleri yapılır. Gerek yeni doğan gerek daha sonraki

dönemlerde, kişisel gereksinimlerin yanı sıra aile öyküsü, etnik köken, sosyoekonomik özellikler, coğrafi koşullar da göz önüne alınarak risk gruplarına gerekli taramalar yapılmalıdır.

- ✓ Hipotiroidi (2. günden sonra topuktan alınan kanda TSH ve T4 ölçümü)
- ✓ Fenilketonüri (5-7. günlerde)
- ✓ Gelişimsel Kalça Displazisi (GKD) (yenidoğanda Ortolani ve Barlow testleri, USG (<4ay) , radyografi(>6 ay))
- ✓ Görme Taramaları
- ✓ Duyuma Taramaları
- ✓ Demir Eksikliği Anemisi Taraması (6. ay, 2-12 yaş)
- ✓ PPD Testi (6-12 ay, 2-16 yaş)
- ✓ İdrar Yolu Enfeksiyonu Taraması (6-12 ay, 2-16 yaş)
- ✓ Kan Basıncı Ölçülmesi (3 yaşından itibaren yılda bir kez)
- ✓ Hiperlipidemi (2 yaşından itibaren yıllık değerlendirme)

Hazırlayan: Elif AYDUK (0101100244)

Kaynakça

1-Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, Nobel Kitabevi 2003, Editörler Cantez T., Ömeroğlu Eker R, Uğur Baysal S., Oğuz F.

2-Gür E. Sağlam Çocuk İzlemi. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi No: 35. 2003; 9-16.

3- http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/anasayfalinkler/1_asi_haftasi.asp

4- <http://www.saglikdokumanlari.com/mwg-internal/de5fs23hu73ds/progress?id=umoXSAJIsB>

5- Özmert E. Çocuk Sağlığı izlemi. Katkı Pediatri Dergisi 2003; 25: 115-31.